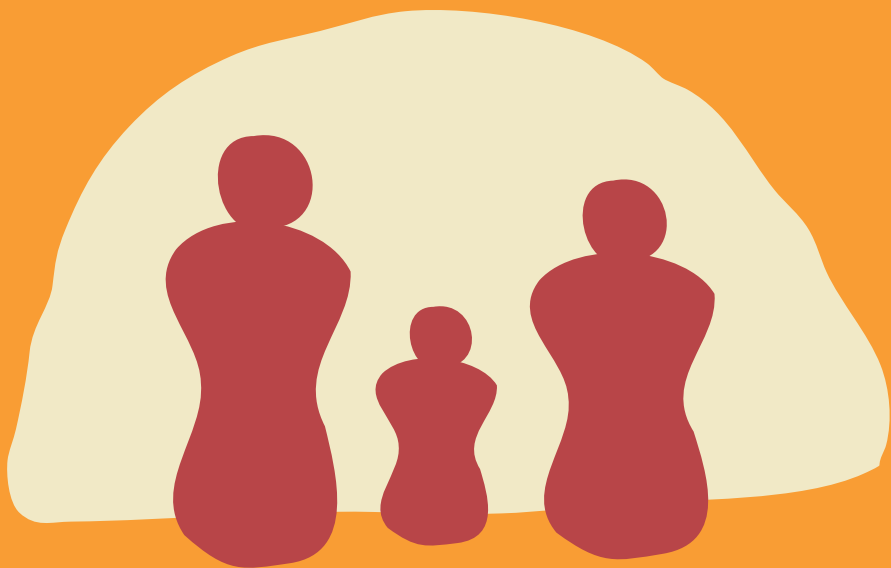

EDUARDO
GALEANO

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΝΣΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ—ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Πρώτη έκδοση Πάπυρος 2015

Πρώτη έκδοση στην παρούσα μορφή Ιούνιος 2026

Τίτλος πρωτοτύπου Eduardo Galeano, *Mujeres, Siglo XXI de España Editores, S.A.*, 2015

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών στην παρούσα μορφή Μαρτίνα Ασκητοπούλου

Σχεδιασμός εξωφύλλου Γιάννης Ερμείδης

Σελιδοποίηση Γιώτα Μπόμπου

© Trustee for Eduardo Galeano

c/o Schavelzon Graham Agencia Literaria

www.schavelzongraham.com

© 2015, Siglo XXI de España Editores

© 2025, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-4829-3

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84829

Κ.Ε.Π. 6683 κ.π. 23312

Δεν επιτρέπεται η με οποιονδήποτε τρόπο χρήση ή αναπαραγωγή ολόκληρου ή μέρους του βιβλίου με σκοπό την εκπαίδευση τεχνολογιών ή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Το παρόν έργο προστατεύεται από τη διαδικασία εξόρυξης κειμένου και δεδομένων (Άρθρο 4(3) Οδηγία (ΕΕ) 2019/790).

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα, τηλ.: 211 3003500

metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

EDUARDO
GALEANO

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΝΣΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ—ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

Πρόλογος

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο πέθανε τον Απρίλιο του 2015. Είχε προλάβει όμως να ετοιμάσει τις *Γυναίκες*, αυτή την ανθολογία από κείμενά του, που δεν την είδε όμως τυπωμένη: το βιβλίο κυκλοφόρησε μόλις λίγες βδομάδες μετά τον θάνατό του.

Στην ανθολογία αυτή ο Γκαλεάνο επέλεξε κείμενα από επτά βιβλία του, δημοσιευμένα μεταξύ 1973 και 2012, δημιουργώντας ένα πανόραμα από προσωπικές και συλλογικές ιστορίες γυναικών, ένα ψηφιδωτό από πρόσωπα και γεγονότα που, όπως πάντα στον συγγραφέα της *Μνήμης της φωτιάς*, ξαναγράφουν μια «λοξή» ιστορία, μια ιστορία από την ανάποδη.

Αν έχει γίνει πολλές φορές προσπάθεια το πέπλο της ιστορικής λήθης να καλύψει κάποια πράγματα που δεν ταιριάζουν στις επίσημες ιστορικές αφηγήσεις, αυτό ισχύει σε πολλαπλάσιο βαθμό στην περίπτωση των γυναικών, όταν οι πρωταγωνίστριες είναι γυναίκες, όταν κάποια γεγονότα αφορούν γυναίκες.

«Πράξη δικαιοσύνης» αποκαλεί αυτό το βιβλίο η Σιλβίνα Φριέρα στη γνωστή αργεντινή εφημερίδα *Rágina* 12. Εδώ, ο Γκαλεάνο μιλάει για γυναίκες που το όνομά τους έχει μείνει σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό στη συλλογική μνήμη, για γυναίκες που αρνήθηκαν τα στερεότυπα και έσπασαν τους κανόνες που επιβάλλει ο κόσμος της πατριαρχίας, δημιουργώντας ρωγμές και ανοίγοντας δρόμους, συνήθως με πολύ μεγάλο κόστος. Έτσι, πίσω από μια φαινομενικά απλή και σύντομη ιστορία του μπορεί να κρύβεται ένα σημαντικό γεγονός ή μια σπουδαία γυναίκα που αγνοούμε, που έχουμε υποτιμήσει, που ξέρουμε λάθος, αφού έτσι κι αλλιώς η γραφή του Γκαλεάνο αποτελεί

μια ασταμάτητη μάχη με τη λήθη, μια μάχη για να μη χαθεί στη λησμονιά ό,τι πρέπει να μείνει στη μνήμη.

Ο Γκαλεάνο αποτυπώνει την πολλαπλή καταπίεση των γυναικών, συνδέοντας το φύλο με την τάξη, τη φυλετική καταγωγή κ.λπ. «Ο ρατσισμός και η φαλλοκρατία πίνουν από την ίδια πηγή και ξερνούν τις ίδιες λέξεις» λέει σε κάποιο σημείο.

Την αφήγησή του την ξεκινάει από πολύ παλιά, από τον Αριστοτέλη, που υποστήριζε πως η γυναίκα είναι ατελής άντρας. Με τον γνώριμο τρόπο του, μέσα από μικρές αφηγήσεις, σκιαγραφεί τόσο το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο στο οποίο διαδραματίζονται αυτές οι ιστορίες όσο και τις αντιστάσεις σε αυτό.

Στις σελίδες του θα συναντήσουμε γυναίκες όπως, για παράδειγμα, η Βιολέτα Πάρα με την κιθάρα της («η κιθάρα είχε μια τρύπα στο στήθος. Το ίδιο κι εκείνη»), αλλά και γυναίκες που «για τα προηγούμενα χρόνια τους δεν μιλ[άνε]. Για τα επόμενα δεν [ελπίζουν]». Ή γυναίκες όπως η νομπελίστρια Ριγκομπέρτα Μαντσού που «γεννήθηκε στη Γουατεμάλα, τεσσερισήμισι αιώνες ύστερα από την απόβαση του [κονκισταδόρ] Πέδρο ντε Αλβαράδο και πέντε χρόνια μετά την απόβαση του [προέδρου των ΗΠΑ] Ντουάιτ Αϊζενχάουερ». Ή τις Μητέρες της Πλατείας Μαΐου στην Αργεντινή, που επιμένουν να καταγγέλλουν και να διεκδικούν, αλλά και την ποιήτρια Αλφονσίνα Στόρνι («στη γυναίκα που σκέφτεται ξεραίνονται οι ωθήκες της. [...] Χίλιες φορές το εξήγησαν στην Αλφονσίνα Στόρνι, αλλά δεν το πίστεψε»).

Θα μας θυμίσει όμως και γεγονότα όπως, για παράδειγμα, η βαρβαρότητα της δικτατορίας του Φράνκο στην Ισπανία, όπου «είχαν απαγάγει χιλιάδες νεογέννητα ή πολύ μικρής ηλικίας παιδιά, των οποίων οι γονείς ήταν δημοκρατικοί, και τα είχαν πετάξει στην αγκαλιά θεοσεβούμενων οικογενειών, που είχαν έμβλημα τον σταυρό και το σπαθί». Και μάλιστα, για να σβηστούν τα ίχνη, τους έφτιαξαν και πλαστά πιστοποιητικά γέννησης: «όχι μόνο έκλεψε τα παιδιά αλλά και τη μνήμη».

Η μνήμη: μόνιμο και κρίσιμο θέμα στο έργο του Γκαλεάνο. Εδώ θα μιλήσει και για τις γλώσσες που πεθαίνουν αλλά και για τη μνήμη που

πεθαίνει. Θα μιλήσει για την ιστορία και τη μνήμη, για τη γλώσσα και τη μνήμη, για την αντίσταση και τη γλώσσα, και θα θυμίσει την αγωνίστρια της Κομμούνας Λουίζ Μισέλ, εξόριστη στη Νέα Καληδονία, που ενάντια σε όλες τις προβλέψεις βγήκε ζωντανή από τη ζούγκλα έχοντας μάθει τη γλώσσα των αυτόχθονων και έχοντας μιλήσει μαζί τους. Ο Γκαλεάνο επανέρχεται συχνά στο έργο του στο τι μπορεί να κρύβει πίσω της η (κυρίαρχη) γλώσσα, όπως, για παράδειγμα, η «αθώα» λέξη «ανακάλυψη»: «Σύμφωνα με τα όσα μάθαμε στο σχολείο, η ανακάλυψη της Χιλής έγινε το 1536. Η είδηση δεν εντυπωσίασε καθόλου τους Μαπούτσε, που είχαν ανακαλύψει τη Χιλή δεκατρείς χιλιάδες χρόνια νωρίτερα».

Και βέβαια θα στηλιτεύσει και εδώ τον φονταμενταλισμό που μπορεί να αναπτυχθεί σε όλες τις θρησκείες, σε χριστιανούς, μουσουλμάνους και Εβραίους, και τον κοινό τους τόπο: «ο Διάβολος είναι γυναίκα».

«Δεν υπάρχει πολιτισμική παράδοση που να μη δικαιολογεί στους άντρες το μονοπώλιο των όπλων και του λόγου, δεν υπάρχει λαϊκή παράδοση που να μην αντιμετωπίζει με περιφρόνηση τη γυναίκα ή να μην την καταγγέλλει ως επικίνδυνη» λέει ο Εδουάρδο Γκαλεάνο, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα και όλες τις αντιστάσεις που έχουν αναπτυχθεί απέναντι σε αυτή την πραγματικότητα, καλώντας μας έτσι να ξαναδιαβάσουμε αλλιώς όλη την ιστορία που ξέρουμε μέχρι τώρα, με αυτή την ανθολογία με την οποία αποχαιρέτησε τους αναγνώστες και τις αναγνώστριές του.

Προλεγόμενα

Ο ηθοποιός που υποδύεται τον Λεόλο στην εξαιρετη ταινία του Ζαν-Κλοντ Λοζόν, με τα σημάδια της τρέλας και του τρόμου πάνω του, επαναλαμβάνει:

*Όταν ονειρεύομαι, δεν είμαι τρελός,
όταν ονειρεύομαι, δεν είμαι τρελός...*

Ο Γκαλεάνο μας αφηγείται έναν κόσμο τρελό, αλλά γεμάτο αξιοπρέπεια και όνειρα.

Οι επιλογές λοιπόν έγιναν αναγκαστικά μέσα από το όνειρο και την ποίηση.

Κάθε γυναίκα αντιπροσωπεύει τις γυναίκες. Όλες τους μας σώζουν από την τρέλα.

*Όταν ο Γκαλεάνο γράφει, εγώ ονειρεύομαι,
όταν ονειρεύομαι, δεν είμαι τρελός.*

Σεχραζάντ

Κάποια τον είχε προδώσει, και ο βασιλιάς, για να εκδικηθεί, τις αποκεφάλιζε όλες.

Παντρευόταν το βράδυ και το ξημέρωμα χήρευε.

Οι παρθένες, η μία μετά την άλλη, έχαναν την αγνότητα και το κεφάλι τους.

Η Σεχραζάντ ήταν η μόνη που επέζησε την πρώτη νύχτα, και μετά άρχισε να διηγείται μια ιστορία με αντάλλαγμα άλλη μια μέρα ζωής.

Εκείνες οι ιστορίες που η ίδια είχε ακούσει, είχε διαβάσει ή είχε φανταστεί, γλίτωναν το κεφάλι της. Τις έλεγε χαμηλόφωνα, στο σκοτάδι της κρεβατοκάμαρας, στο φεγγαρόφωτο. Καθώς τις διηγούνταν, ένιωθε ικανοποίηση κι έδινε ικανοποίηση, αλλά ήταν πολύ προσεκτική. Συχνά, την ώρα της διήγησης, ένιωθε τον βασιλιά να εξετάζει τον λαιμό της.

Αν ο βασιλιάς βαριόταν, ήταν χαμένη.

Η τέχνη της αφήγησης γεννήθηκε από τον φόβο του θανάτου.

Γεννιέται το σύγχρονο μυθιστόρημα

Πριν από χίλια χρόνια, δυο Γιαπωνέζες έγραψαν σαν να είχαν γράψει τώρα.

Σύμφωνα με τον Χόρχε Λουίς Μπόρχες και τη Μαργκερίτ Γιουρσενάρ, δεν γράφτηκε ποτέ καλύτερο μυθιστόρημα από την *Ιστορία της Γκέντζι*, της Μουρασάκι Σικίμπου, που εξιστορεί με θαυμάσιο τρόπο τις περιπέτειες του άντρα και τις ταπεινώσεις της γυναίκας.

Μια άλλη Γιαπωνέζα, η Σέι Σοναγκόν, μοιράζεται με τη Μουρασάκι την εξαιρετική τιμή να πλέκεται το εγκώμιό της χίλια χρόνια αργότερα. Με αφορμή το έργο της *Βιβλίο κάτω από το μαξιλάρι*, γεννήθηκε το είδος ζουιχίτσου, που στην κυριολεξία σημαίνει «το τρέξιμο του πινέλου». Είναι ένα πολύχρωμο μωσαϊκό από σύντομες αφηγήσεις, σημειώσεις, ειδήσεις, ποιήματα: αυτά τα κομμάτια, που μοιάζουν σκόρπια, χωρίς να είναι, μας προσκαλούν να εισχωρήσουμε σ' εκείνα τα μέρη και σ' εκείνη την εποχή.

Το πάθος της αφήγησης (1)

Η Μαρσέλα βρέθηκε κάποτε στα χιόνια του Βορρά. Ένα βράδυ γνωρίζει στο Όσλο μια γυναίκα που τραγουδά και λέει ιστορίες. Ανάμεσα στα τραγούδια, αφηγείται όμορφα περιστατικά, λοξοκοιτάζοντας κάτι χαρτάκια, σαν να διαβάζει πλαγίως την τύχη της.

Η γυναίκα από το Όσλο φορά μια τεράστια φούστα γεμάτη τσέπες. Από τις τσέπες βγάζει ένα ένα τα χαρτάκια, που το καθένα περιέχει μια όμορφη ιστορία, ιστορίες όλες με βάση και συνέπεια, όπου κάποιοι άνθρωποι θέλουν να επανέλθουν στη ζωή ως διά μαγείας. Και με τον τρόπο αυτό ανασταίνει ξεχασμένους και πεθαμένους: μέσα από τα βάθη της φούστας της ξεπετάγονται τα ανθρώπινα πλάσματα με τα οδοιπορικά και τους έρωτές τους, που εξακολουθούν να ζουν και να έχουν φωνή.

Τιτούμπα

Παιδί, την είχαν πιάσει στη Νότια Αμερική και την είχαν πουλήσει πολλές φορές, κι από αφεντικό σε αφεντικό βρέθηκε στην πόλη Σάλεμ των Ηνωμένων Πολιτειών.

Σ' εκείνο το άντρο του πουριτανισμού, η σκλάβια Τιτούμπα υπηρέτούσε στο σπίτι του πάστορα Σάμιουελ Πάρις.

Τα κορίτσια του πάστορα τη λάτρευαν. Ονειρευόντουσαν με τα μάτια ανοιχτά όταν η Τιτούμπα τους έλεγε ιστορίες με φαντάσματα ή διάβαζε το μέλλον τους στο ασπράδι του αυγού. Τον χειμώνα του 1692, όταν τα κορίτσια κατελήφθησαν από τον Σατανά, χτυπιόντουσαν κάτω και ούρλιαζαν, μόνο η Τιτούμπα κατάφερνε να τα ηρεμήσει, τα χάιδευε και τους ψιθύριζε ιστορίες μέχρι να τα πάρει ο ύπνος στην αγκαλιά της.

Αυτό ακριβώς ήταν και η καταδίκη της: η Τιτούμπα είχε φέρει την Κόλαση στο ενάρετο βασίλειο των εκλεκτών του Θεού.

Η μάγισσα που έλεγε ιστορίες δέθηκε σ' έναν πάσσαλο στην κεντρική πλατεία κι ομολόγησε.

Την κατηγορήσαν ότι έφτιαχνε γλυκά με συνταγές του Διαβόλου και τη μαστίγωσαν μέχρι που το παραδέχτηκε.

Την κατηγορήσαν ότι χόρευε γυμνή στη σύναξη των μαγισσών, και τη μαστίγωσαν μέχρι που το παραδέχτηκε.

Την κατηγορήσαν ότι κοιμόταν με τον Σατανά και τη μαστίγωσαν μέχρι που το παραδέχτηκε.

Κι όταν της είπαν πως συνένοχός της ήταν δυο γριές που δεν πατούσαν ποτέ το πόδι τους στην εκκλησία, η κατηγορούμενη έγινε κατήγορος, έδειξε εκείνες τις δυο δαιμονισμένες με το δάχτυλο και δεν μαστιγόθηκε άλλο.

Στη συνέχεια άλλες κατηγορούμενες κατηγορήσαν με τη σειρά τους. Και η κρεμάλα δούλευε ασταμάτητα.

Οι γυναίκες των θεών

1939, Σάο Σαλβαντόρ ντε Μπαϊά

Η Αμερικανίδα ανθρωπολόγος Ρουθ Λάντες καταφθάνει στη Βραζιλία. Θέλει να δει πώς ζουν οι μαύροι σε μια χώρα δίχως ρατσισμό. Την υποδέχεται στο Ρίο ντε Ζανέιρο ο υπουργός Οσβάλντο Αράνια. Της εξηγεί πως η κυβέρνηση πρόκειται να καθαρίσει τη βραζιλιάνικη φυλή, που έχει βρομίσει από το μαύρο αίμα, διότι το μαύρο αίμα ευθύνεται για την οπισθοδρόμηση της χώρας.

Από το Ρίο, η Ρουθ πηγαίνει στην Μπαϊά. Εκεί όπου κάποτε οι πλούσιοι αντιβασιλείς είχαν τον θρόνο τους, τη ζάχαρη και σκλάβους, τώρα η πλειονότητα είναι μαύροι, κι οτιδήποτε έχει ενδιαφέρον είναι μαύρου χρώματος, από τη θρησκεία και τη μουσική μέχρι το φαγητό. Ωστόσο, όλοι στην Μπαϊά πιστεύουν, ακόμα και οι μαύροι, πως το λευκό δέρμα είναι ανώτερης ποιότητας. Όλοι, όχι. Η Ρουθ ανακαλύπτει την υπερηφάνεια της μαύρης φυλής στις γυναίκες των αφρικανικών ναών.

Σ' εκείνους τους ναούς υπάρχουν μόνο γυναίκες, μαύρες ιέρειες, που δέχονται στο κορμί τους τους θεούς της Αφρικής. Στρουμπουλές και καλογουαλισμένες σαν μπάλες κανονιού, προσφέρουν στους θεούς τα ευτραφή κορμιά τους, ίδια φιλόξενα σπίτια, όπου χαίρεσαι να περνάς την ώρα σου.

Σ' εκείνα τα σπίτια οι θεοί μπαίνουν κι αρχίζουν τον χορό. Οι γυναίκες, που έχουν καταληφθεί από τους θεούς, δίνουν θάρρος και παρηγοριά στον λαό, και από το στόμα τους ακούγονται οι φωνές της μοίρας.

Οι μαύρες ιέρειες της Μπαϊάς έχουν εραστές, όχι συζύγους. Ο γάμος δίνει γόητρο αλλά σου στερεί την ελευθερία και τη χαρά. Καμιά

τους δεν επιθυμεί να παντρευτεί ενώπιον του ιερέα ή του δικαστή: καμιά δεν θέλει να είναι δεσμευμένη σύζυγος, γυναίκα του τάδε. Με το κεφάλι ψηλά και το ελαφρό λίκνισμά τους, οι ιέρειες περιφέρονται σαν βασίλισσες της Δημιουργίας. Με τον τρόπο αυτό καταδικάζουν τους άντρες σε ένα αβάσταχτο μαρτύριο: να ζηλεύουν τους θεούς.

Λίγα λόγια για τη λέξη (IV)

Η Μάγδα Λεμονιέρ κόβει από τις εφημερίδες λέξεις κάθε μεγέθους, και τις φυλάει σε κουτιά. Τις οργισμένες λέξεις τις φυλάει σε κόκκινο κουτί. Τις λέξεις αγάπης σε πράσινο κουτί. Τις ουδέτερες σε μπλε κουτί. Τις μελαγχολικές σε κίτρινο κουτί. Και σ' ένα διάφανο κουτί φυλάει τις μαγικές λέξεις.

Συχνά ανοίγει τα κουτιά και τα τοποθετεί ανάποδα πάνω στο τραπέζι, έτσι ώστε οι λέξεις να ανακατευτούν όπως τους γουστάρει. Τότε οι λέξεις τής λένε τι συμβαίνει και τι πρόκειται να συμβεί.

Προφητείες (1)

Στο Περού, μια μάγισσα με έρανε με κόκκινα τριαντάφυλλα και στη συνέχεια μου είπε τη μοίρα μου. Ότι:

«Σ' έναν μήνα, θα σου απονείμουν μια διάκριση».

Εγώ γέλασα. Γέλασα με την απέραντη καλοσύνη εκείνης της άγνωστης γυναίκας, που με έρανε τριαντάφυλλα και ευχές για επιτυχία, και γέλασα με τη λέξη «διάκριση», γιατί έχει κάτι το κωμικό και γιατί μου ήρθε στον νου ένας παλιός φίλος από τη γειτονιά μου, απλοϊκός αλλά εύστοχος στα σχόλιά του, που συνήθιζε να λέει, υψώνοντας το δάχτυλο: «Αργά ή γρήγορα, οι συγγραφείς χαμπουργκεροποιούνται». Γέλασα λοιπόν. Γέλασε κι εκείνη με το γέλιο μου.

Έναν μήνα αργότερα, ακριβώς έναν μήνα αργότερα, έλαβα στο Μοντεβιδέο ένα τηλεγράφημα. Στη Χιλή, έλεγε το τηλεγράφημα, μου είχαν απονείμει μια διάκριση. Ήταν το βραβείο Χοσέ Καράσκο.

Φωνές της νύχτας

Τα ξημερώματα εκείνης της μέρας του 44 π.Χ. η Καλπούρνια ξύπνησε κλαίγοντας.

Είχε ονειρευτεί ότι μαχαίρωσαν τον άντρα της κι ότι χαροπάλευε στην αγκαλιά της.

Η Καλπούρνια του διηγήθηκε το όνειρο και τον παρακάλεσε κλαίγοντας να μείνει σπίτι, γιατί έξω παραμόνευε ο θάνατος.

Όμως ο ανώτατος άρχων, ο διά βίου δικτάτορας, ο θεϊκός πολεμιστής, ο αήττητος θεός, δεν μπορούσε να πάρει στα σοβαρά το όνειρο μιας γυναίκας.

Ο Ιούλιος Καίσαρ την παραμέρισε και στον δρόμο προς τη Σύγκλητο της Ρώμης περπάτησε ίσια στον θάνατό του.

Η τηλεόραση

Μου το αφηγήθηκε η Ρόσα Μαρία Ματέο, μια από τις πλέον δημοφιλείς μορφές της ισπανικής τηλεόρασης. Μια γυναίκα της είχε γράψει ένα γράμμα, από κάποιο μακρινό χωριό, και την παρακαλούσε να της πει την αλήθεια:

«Όταν εγώ σας κοιτάζω, εσείς με βλέπετε;».

Ο Ρόσα Μαρία μου είπε ότι δεν ήξερε τι ν' απαντήσει.

Το ντουέτο

Η κιθάρα και η Βιολέτα Πάρα είχαν μεγαλώσει μαζί.

Όταν η μια καλούσε, η άλλη ερχόταν αμέσως.

Η κιθάρα κι εκείνη γελούσαν, έκλαιγαν, ρωτούσαν η μια την άλλη, πίστευαν η μία στην άλλη.

Η κιθάρα είχε μια τρύπα στο στήθος.

Το ίδιο κι εκείνη.

Στις 5 Φεβρουαρίου του 1967 η κιθάρα φώναξε, αλλά η Βιολέτα δεν φάνηκε.

Δεν ξαναφάνηκε ποτέ.

Κάποια που δεν ξεννά

Ποια γνωρίζει και αναγνωρίζει τα κατατόπια της αφρικανικής ζούγκλας;

Ποια ξέρει να αποφεύγει τους επικίνδυνους κυνηγούς ελεφαντόδοντου και άλλα εχθρικά αγρίμια;

Ποια αναγνωρίζει τα δικά της χνάρια και τα ξένα;

Ποια διαφυλάσσει τη μνήμη όλων των υπόλοιπων;

Ποια βγάζει ήχους που οι άνθρωποι δεν ξέρουμε να ακούσουμε ή να αποκωδικοποιήσουμε;

Εκείνους τους ήχους που προκαλούν συναγερμό, παρέχουν βοήθεια, απειλούν ή χαιρετούν, είκοσι χιλιόμετρα μακριά;

Ο μεγάλος θηλυκός ελέφαντας. Η πιο γέριχη και σοφή. Εκείνη που περπατά επικεφαλής του κοπαδιού.

Ένα σχέδιο στον τοίχο

Σε κάποια κρεβατοκάμαρα στον Κορινθιακό Κόλπο, μια γυναίκα παρατηρεί στο φως της φωτιάς το προφίλ του κοιμισμένου εραστή της.

Η σκιά του απλώνεται στον τοίχο.

Ο εραστής που είναι ξαπλωμένος πλάι της θα φύγει. Μόλις ξημερώσει, θα πάει στον πόλεμο, στον θάνατο.

Το ίδιο και η σκιά του, η πιστή του συντρόφισσα, θα φύγει και θα πεθάνει μαζί του.

Είναι ακόμη νύχτα.

Η γυναίκα παίρνει ένα κάρβουνο από τη φωτιά και σχεδιάζει στον τοίχο το περίγραμμα της σκιάς του.

Αυτές οι γραμμές δεν θα φύγουν.

Ξέρει πως δεν θα μπορούν να την αγκαλιάσουν, όμως θα βρίσκονται εκεί.

Ο κόσμος μικραίνει

Η 21η Φεβρουαρίου είναι αφιερωμένη στις Μητρικές Γλώσσες.

Κάθε δύο εβδομάδες πεθαίνει μια γλώσσα.

Ο κόσμος μικραίνει όταν χάνονται ανθρώπινες λέξεις, όπως όταν χάνεται η ποικιλία των φυτών και των ζώων του.

Το 1974 πέθανε η Άνχελα Λόιχ, μια από τις τελευταίες της φυλής των Όνα στη Γη του Πυρός, εκεί κάτω στα πέρατα του κόσμου. Ήταν η τελευταία που μιλούσε τη γλώσσα της.

Η Άνχελα τραγουδούσε μονάχη, χωρίς κανέναν ακροατή, σε μια γλώσσα που κανείς πλέον δεν τη θυμόταν:

*Ακολουθώ τα χνάρια εκείνων
που έφυγαν.
Έχω χαθεί.*

Τα παλιά χρόνια οι Όνα λάτρευαν πολλούς θεούς. Ο ανώτερος θεός ονομαζόταν Πεμάουλκ.

Πεμάουλκ σήμαινε λέξη.

Η γυναίκα που διέσχισε τρεις αιώνες

Η Άλις γεννήθηκε σκλάβο το 1686 κι έζησε σκλάβο εκατόν δεκαέξι χρόνια.

Όταν πέθανε, το 1802, μαζί της πέθανε κι ένα κομμάτι από τη μνήμη των Αφρικανών της Αμερικής.

Η Άλις δεν ήξερε να διαβάζει ή να γράφει, όμως η ίδια ήταν ένα πλήθος από φωνές, που διηγούνταν και τραγουδούσαν μύθους από τα παλιά, αλλά και πρόσφατες ιστορίες. Μερικές από εκείνες τις ιστορίες αφορούσαν τους σκλάβους που η ίδια βοηθούσε να δραπετεύσουν.

Στα ενενήντα της τυφλώθηκε.

Στα εκατόν δύο, ξαναβρήκε το φως της:

«Ο Θεός το έκανε» είπε «δεν μπορούσε να μ' αφήσει έτσι».

Την έλεγαν Άλις του Φέρι Ντανκς. Πηγαινόφερνε επιβάτες με το φέρι στον ποταμό Ντέλαγουερ, στην υπηρεσία του αφέντη της.

Όταν οι επιβάτες, που ήταν πάντα λευκοί, κορόιδευαν τη γριούλα, εκείνη τους άφηνε να περιμένουν στην άλλη όχθη του ποταμού. Φώναζαν, ξεφώνιζαν, αλλά δεν τους έδινε σημασία. Παλιά ήταν τυφλή, τώρα έκανε την κουφή.

9 Αυγούστου, Παγκόσμια Ημέρα των αυτόχθονων

Η Ριγκομπέρτα Μεντσού γεννήθηκε στη Γουατεμάλα, τεσσερισήμισι αιώνες ύστερα από την απόβαση του Πέδρο ντε Αλβαράδο και πέντε χρόνια μετά την απόβαση του Ντουάιτ Αϊζενχάουερ.

Το 1982, όταν ο στρατός ισοπέδωσε τα βουνά των Μάγια, όλη σχεδόν η οικογένεια της Ριγκομπέρτας αποδεκατίστηκε, ενώ το χωριό όπου είχε θαφτεί ο ομφάλιος λώρος της για να ριζώσει στη γη είχε διαγραφεί από τον χάρτη.

Δέκα χρόνια αργότερα, όταν παρέλαβε το Νόμπελ Ειρήνης, είπε:

«Λαβαίνω αυτό βραβείο ως φόρο τιμής στον λαό Μάγια, παρότι έρχεται με πεντακόσια χρόνια καθυστέρηση».

Οι Μάγια είναι υπομονετικοί άνθρωποι. Επέζησαν των σφαγών πέντε αιώνων.

Γνωρίζουν πως ο χρόνος, όπως η αράχνη, γνέθει αργά.

Φλόρενς

Η Φλόρενς Νάτινγκεϊλ, η πιο γνωστή νοσοκόμα του κόσμου, αφιέρωσε στην Ινδία τα περισσότερα από τα ενενήντα της χρόνια, παρόλο που ποτέ δεν επισκέφτηκε τη χώρα που αγάπησε.

Η Φλόρενς ήταν μια άρρωστη νοσοκόμα. Είχε κολλήσει μια ανίατη αρρώστια στον πόλεμο της Κριμαίας. Όμως από την κρεβατοκάμαρά της στο Λονδίνο έγραψε αμέτρητα άρθρα και γράμματα, με τα οποία προσπαθούσε να αφυπνίσει τη βρετανική κοινή γνώμη για την ινδική πραγματικότητα.

Για την αδιαφορία της αυτοκρατορίας ως προς τους λιμούς: *Πέντε φορές περισσότεροι νεκροί απ' ό,τι στον Γαλλοπρωσικό Πόλεμο. Ο κόσμος έχει άγνοια. Κανείς δεν μιλάει για την πείνα στην Ορίσα, ενώ το ένα τρίτο του πληθυσμού αφήνεται σκόπιμα στη μοίρα του, και η γη έχει ασπρίσει από τα κόκαλα των πεθαμένων.*

Για την αγροτική ιδιοκτησία: *Το ταμπούρλο πληρώνει για να το χτυπήσεις. Ο φτωχός αγρότης πληρώνει για ό,τι κι αν κάνει, αλλά και για ό,τι δεν κάνει ο γαιοκτήμονας και που αναγκάζεται να κάνει ο φτωχός αγρότης στη θέση του.*

Για την αγγλική δικαιοσύνη στην Ινδία: *Μας λένε ότι ο φτωχός αγρότης έχει την αγγλική δικαιοσύνη να τον υπερασπίζεται, αλλά δεν είναι έτσι. Πώς μπορείς να έχεις κάτι που δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις;*

Για την υπομονή των φτωχών: *Οι αγροτικές εξεγέρσεις είναι πιθανό να μετατραπούν σε συνηθισμένο φαινόμενο στην Ινδία. Δεν είμαστε σίγουροι ότι όλα αυτά τα εκατομμύρια των σιωπηλών και καρτερικών Ινδών θα ζούνε πάντα μέσα στη σιωπή και την καρτερικότητα. Όσοι δεν έχουν φωνή θα μιλήσουν και όσοι κάνουν τους κουφούς θα ακούσουν.*

Λουίζ

«Θέλω να μάθω όλα όσα ξέρουν» τους εξήγησε.

Οι εκτοπισμένοι σύντροφοι την προειδοποίησαν ότι το μόνο που ήξεραν εκείνοι οι άγριοι ήταν να τρώνε ανθρώπινη σάρκα:

«Δεν θα βγεις ζωντανή».

Όμως η Λουίζ Μισέλ έμαθε τη γλώσσα των αυτόχθονων της Νέας Καληδονίας, χώθηκε στη ζούγκλα και βγήκε ζωντανή.

Της εξιστόρησαν τα βάσανά τους και τη ρώτησαν γιατί την είχαν στείλει εκεί:

«Σκότωσες τον άντρα σου;».

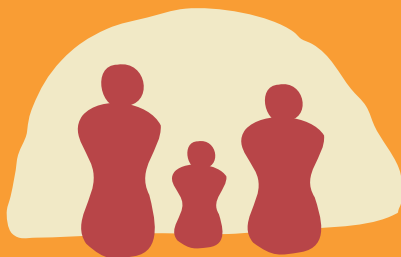
Εκείνη τους αφηγήθηκε τα γεγονότα της Κομμούνας.

«Α, είσαι μια ηττημένη, όπως κι εμείς» της είπαν.

Οι *Γυναίκες* είναι ο ύστατος αποχαιρετισμός του Eduardo Galeano στους αναγνώστες του, αποχαιρετισμός εσπευσμένος, μιας και ο ίδιος δεν πρόλαβε να δει τυπωμένο το βιβλίο του πριν φύγει από τη ζωή. Πρόλαβε τουλάχιστον να ετοιμάσει αυτή την ανθολογία-φόρο τιμής στη γυναίκα, που είχε τόσο κεντρική θέση στη σκέψη, στο έργο και στη ζωή του εν γένει.

Εκατόν πενήντα γυναικείες μορφές εμφανίζονται σε αυτή τη συλλογή πορτρέτων, ανάμεσά τους η Φρίντα Κάλο, η Έμιλι Ντίκινσον, η Μαρί Κιουρί, η Ρόζα Λούξεμπουργκ, αλλά και άλλες, άγνωστες. Αντάρτισσες, μάγισσες, αγίες που το όνομά τους έχει ξεχαστεί, πόρνες της Αργεντινής που αρνήθηκαν να υποκύψουν στους στρατιώτες.

Με τη χαρακτηριστική του ποιητική πρόζα, μιλάει για γυναίκες που άφησαν το δικό τους στίγμα στην ιστορία, ανασύρει από τη λήθη συλλογικά κατορθώματα γυναικών, μιλάει για τις ρίζες του μισογυνισμού, για γυναίκες που αφήφησαν την κυρίαρχη αντρική ερμηνεία της πραγματικότητας. Αφηγείται τις ιστορίες τους για να μην αφήσουμε τη μνήμη να πεθάνει, καθώς μέσω της μνήμης οικοδομείται το μέλλον.

ISBN: 978-618-03-4829-3

9 786180 348293

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84829

metaixmio.gr

